

מושב בנושא: הידע הנדרש ממורים מחנכים בבית הספר היסודי

מלכה וידיסלבסקי, אגף א' לחינוך יסודי, משרד החינוך

תפקיד המורה מופיע לאורך ההיסטוריה כשנוי במחלוקת ומלווה בציפיות סותרות. הציפיות הסותרות מהמורה מופיעות כבר אצל אפלטון. אפלטון דיבר על המורה במדינת האוטופיה לעומת המורה במדינת החוק. במדינת האוטופיה תפקיד המורה, הפילוסוף, הוא לשחרר ולהוציא מהכוח אל הפועל את התבונה הקיימת באדם מעצם היותו אדם. המורה הוא זה שמסייע לתלמיד ללדת את החכמה מתוך עצמו. לעומת זאת במדינת החוק המורה הוא שכיר עובד ציבור שתפקידו למלא אחר הוראות הממונים ולאכוף על הילדים את מה שהשלטונות החליטו¹.

אחת הדרכים להתמודד עם הגדרת תפקיד המורה היא באמצעות הניסיון לאפיין את ההוראה כפרופסיה ולקבוע סטנדרטים מקצועיים. כך הגדיר¹ Shulman שמונה קטגוריות של ידע מקצועי המשמש כבסיס להוראה² ו Darling-Hemmond ו-Youngs ציינו חמישה סטנדרטים להוראה. אלה כוללים גם גישות ותפיסת תפקיד³

אנו רואים את תפקיד המורה כשילוב של המורה במדינת האוטופיה ושל המורה במדינת החוק. בנוסף לסוגי הידע שציין שולמן ולגישות ותפיסת התפקיד שצינו דרלינג-המונד וינגס, מצופה מהמורה בחינוך היסודי בישראל, לאור האתגרים העומדים בפני בתי הספר ומדיניות משרד החינוך להיות בין היתר: בעל חזון חברתי-חינוכי ומחויבות לתלמיד ולחברה; שליטה בתחום השפה (העברית בקרב דוברי העברית והערבית בקרב דוברי הערבית) והוראתה; שליטה בתחום דעת נוסף אחד לפחות והוראתו; יכולת לפתח תפקודי לומד בתחומים הקוגניטיבי, המטה קוגניטיבי, התוך אישי, הבין אישי, הניהולי והחושי תנועתי; הכרת מגוון גישות חינוך ושיטות הוראה, למידה והערכה ושימוש מושכל בהן לקידום למידה משמעותית; עידוד דרכי ביטוי שונות של הלומדים; קיום שיח מקדם עם התלמידים ותווך למשמעות; היכרות מעמיקה של הלומדים ושימוש מושכל בנתונים לשם תכנון תהליכי חינוך ולמידה משמעותיים מותאמים לפרט ולקבוצה וביצועם; בניית הכיתה כקהילת לומדים אכפתית והעמדת סביבת למידה בטוחה, מוגנת ומאורגנת היטב וניהולה; הרחבת סביבות הלמידה ושימוש מושכל בטכנולוגיה; הכלה ומתן מענה לשונות הגדולה בין הילדים; יצירת רשת תמיכה בין הילדים וילידים ולמשפחותיהם; תפקוד בתוך מבנה ארגוני מורכב; עבודה עם שותפי תפקיד ובעלי עניין רבים (הורים, מורים, מומחים); יכולת לפעול במציאות דינאמית ומשתנה; סקרנות אינטלקטואלית וטיפוח מקצועיות והתפתחות מקצועית מתמדת; עבודה בשקיפות; שמירה על אתיקה מקצועית

¹ רוזנוב, א'. (1995). המורה בר סמכא או מורשה? בתוך חן, ד'. (1995). החינוך לקראת המאה ה-20. ישראל. תל אביב: רמות – אוניברסיטת תל אביב. עמודים 409 – 424.

² Shulman, L. S. (1986). Those who understand: Knowledge growth in teaching. *Educational Researcher*, 15, 4-14.

³ Darling-Hemmond L. and Youngs P. (2002). Defining "Highly Qualified Teachers": What Does "Scientifically-Based Research" Actually Tell Us? *Educational Researcher*, Vol. 31, No. 9 (Dec., 2002), pp. 13-25